

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง

ปัจจุบันนี้ปัญหาที่ทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่และเป็นอุปสรรคสำคัญต่อแผนการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมากก็คือการที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่สมดุลกับผลิตผลทางการเกษตรที่ผลิตได้ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ (Developing Country) ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยี, กำลังเงิน และกำลังแรงงานเพื่อที่จะทำให้แผนงานที่ใครวางไว้บรรลุถึงเป้าหมาย สำหรับปัญหาของอุตสาหกรรมอาหารกระป๋องก็เช่นเดียวกันเป็นผลต่อเนื่องจากการพัฒนาประเทศและสังคมตามโครงการนี้ เพื่อยกระดับการครองชีพของพลเมืองให้มีฐานะดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในกรณีของประเทศไทยแล้ว การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยอาชีพหลักของพลเมืองซึ่งประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์คือการกสิกรรม ทั้งภูมิภาคที่ตั้งของประเทศก็เหมาะสมเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเพาะปลูก และควรพัฒนากรรมวิธีทางการเกษตรที่ไม่เหมาะสม เพราะก่อให้เกิดปริมาณวัตถุดิบเหลือใช้เป็นจำนวนมาก ถ้าหากมิได้มีการเก็บรักษาหรือชลอการเสื่อมคุณภาพเอาไว้ก็จะทำให้วัตถุดิบสูญหายไปโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนี้ถ้าได้ศึกษาความเป็นมาอย่างใกล้ชิดแล้วจะเห็นได้ว่า ความคิดของผู้มีคุณูปกदानเศรษฐกิจในสมัยศตวรรษที่ 19 ได้เคยกล่าวไว้ เช่น โทมัส รอเบิร์ต มัลทัส (Thomas Robert Malthus) ได้เขียนผลงานเกี่ยวกับความนึกคิดของตนต่อฐานะสังคมในอนาคตว่า "การที่ประชากรของโลกเพิ่มอย่างรวดเร็วซึ่งไม่สมดุลกับผลิตผลด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ทำให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบสำหรับบริโภค" ¹ ซึ่งเมื่อคิดเปรียบเทียบกับสภาวะปัจจุบันแล้ว คำพูดของท่านที่โลกกล่าวไว้มีส่วนใกล้เคียงกับความเป็นจริง ถ้าเรานำข้อคิดเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ท่านนี้มาพิจารณาแล้ว ก็จะได้เห็นว่า จำนวนประชากรในโลกเพิ่มขึ้นมากมาย ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่นักเศรษฐศาสตร์ควรจะหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในปัจจุบันก็คือ ปัญหาการขาดแคลนอาหารของชาวโลก

¹T.R. Malthus "Malthusianism", Encyclopedie Britannica, Volume 9 MAH-NEA (New York : The Grolia McMillan Co.) PP. 44-45

สำหรับประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ปัญหานี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้น และยังเป็นมูลเหตุที่สำคัญอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ อันเป็นทางที่จะทำให้การพัฒนาได้ผลสมความมุ่งหมาย เราควรจะได้พิจารณาปัญหาสืบเนื่องนี้คือ

2.1 การเพิ่มขึ้นของประชากร (Population Exploration) (๑๕๕๗๕)

ปัจจุบันประชากรของโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนอาจจะกล่าวได้ว่า ไม่มีเหตุเปลี่ยนแปลงครั้งใดในประวัติศาสตร์ที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เท่ากับที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ได้มีการสันนิษฐานกันว่ามนุษย์เราได้อาศัยอยู่บนผืนโลกมาแล้วประมาณ 2 ล้านถึง 2.5 ล้านปี² แต่ไม่มีหลักฐานจำนวนประชากรที่แน่ชัด เพียงแต่มีการประมาณการเท่านั้น และประมาณได้ว่า ในยุคหินใหม่ (Neolithic period) หรือประมาณ 10,000 ปีล่วงมาแล้ว โลกมีประชากรเพียง 5 - 10 ล้านคน และในยุคเริ่มต้นของคริสตศวรรษ โลกมีประชากรประมาณ 200-300 ล้านคน และประชากรได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน โลกมีประชากรประมาณ 3,706 ล้านคน และกระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของโลก ประมาณ 2 ใน 3 หรือ 2,500 ล้านคน อาศัยอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า ประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries) ซึ่งจะเห็นว่าโลกมีประชากรเพิ่มขึ้นจาก 210 ล้านคน เป็น พันล้านคนโดยใช้เวลาประมาณ 900 - 1,000 ปี และในขณะที่ พันล้านที่สองใช้เวลาประมาณ 120 - 150 ปี และ พันล้านที่สามใช้เวลาเพียง 30 - 50 ปี และ พันล้านที่สี่ใช้เวลาเพียง 15 ปี ถ้าอัตราประชากรเพิ่มขึ้นยังคงดำเนินต่อไปในลักษณะนี้ โลกจะมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าโดยใช้เวลาเพียง 35 ปีเท่านั้น

การเพิ่มของประชากรของโลกในระยะแรก ๆ ก่อนปี ค.ศ. 1900 เป็นการเพิ่มประชากรของประเทศที่พัฒนาแล้ว หลังจากนั้นจนถึงปัจจุบันนี้เป็นการเพิ่มประชากรของประเทศที่กำลังพัฒนา

²Robert S. Elton, "Stone age Versus Changing Period," National Geographic Magazine, 1969 PP. 216

การเพิ่มประชากรในอัตราสูงของประเทศที่กำลังพัฒนาเกิดขึ้นจากเหตุผลที่กลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาในปัจจุบันสามารถลดอัตราการตายของประชากรลงได้ในขณะเดียวกันอัตราการเกิดของประชากรยังคงมีแนวโน้มสูง ไม่ได้อลดลงมาควบคู่กัน และเนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนาเหล่านั้นได้นำวิธีการแผนใหม่ของประเทศที่พัฒนาแล้วมาใช้ โดยเฉพาะด้านการควบคุมโรคร้ายไข้เจ็บ อุปกรณ์ทางการแพทย์และยารักษาโรคในระยะ 10 ปี คือ ระหว่าง ค.ศ. 1960 - 1970 ประเทศในกลุ่มพัฒนาแล้วมีอัตราการเพิ่มของประชากรเพียงร้อยละ 11.5 ในขณะที่ประเทศที่กำลังพัฒนามีประชากรเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 61 หรือประมาณ 6 เท่าของประเทศที่พัฒนาแล้ว ถ้าจะเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรของโลกจะเห็นว่า ประเทศที่พัฒนาแล้วได้เพิ่มประชากรให้แก่โลกเพียงร้อยละ 9.8 และประเทศที่กำลังพัฒนาเพิ่มถึงร้อยละ 9.1 ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

จำนวนประชากรของโลก ค.ศ. 0 - 1970

หน่วย : ล้านคน

ภูมิภาค	ค.ศ.								
	0	1000	1750	1800	1850	1900	1950	1960	1970
โลก	210	284	750	960	1240	1950	2518	2995	3932
ยุโรป			120	155	195	293	392	425	462
อเมริกาเหนือ			1	6	26	81	169	199	228
รัสเซีย	39	63	30	45	70	130	180	240	243
กลุ่มมหาสมุทร			2	2	2	2	13	16	19
เอเชีย	138	195	480	630	810	930	1381	1660	2056
แอฟริกา			100	100	100	150	222	278	344
อเมริกาใต้	33	56	12	20	35	65	163	213	283

Source: World Bank, Population Planning : Sector Working paper Mar. 1973

สถาบันในต่างประเทศหลายแห่งได้ทำการค้นคว้าและศึกษาเกี่ยวกับอัตราการเพิ่มประชากรโลก และได้คาดคะเนเอาไว้โดยอาศัยประสบการณ์และผลการค้นคว้าที่ผ่านมาแล้วว่า ประชากรในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น กลุ่มประเทศในทวีปยุโรปและสหรัฐอเมริกา อาจไม่มีอัตราการเพิ่มเลยในระยะเวลา 25 ปีข้างหน้า อัตราการเพิ่มของประชากรในญี่ปุ่น ยุโรป ตะวันออก ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ จะลดลงในอัตราที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในเวลา 25 ปีต่อไป แต่ในแอฟริกา เอเชียกลาง และทวีปอเมริกาใต้จะต้องใช้เวลาถึง 75 ปี จึงจะหยุดอัตราการเพิ่มของประชากรได้ สำหรับประเทศจีนและเอเชียตะวันออก อาจจะต้องใช้เวลาถึง 100 ปี จึงจะหยุดอัตราการเพิ่มของประชากรได้จากประมาณการนี้ทำให้สามารถทำนายได้ว่า ประชากรซึ่งมีอยู่ 2,500 ล้านคน ในปี 1957 จะเพิ่มเป็น 3,400 ล้านคนในปี 1982 และเป็น 4,800 ล้านคนในปี 2007 เป็น 6,700 ล้านคนในปี 2057 จากนั้นหวังกันว่าประชากรของโลกจะไม่เพิ่มจำนวนมากกว่า เนื่องจากประชากรทั่วโลกมองเห็นความสำคัญและเริ่มใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อชะลอหรือลดอัตราการเกิด

การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรในปัจจุบันมีอัตราการเพิ่มสูงกว่าร้อยละ 2 ต่อปี ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนอาหารเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น ด้วยความเชื่อว่าการขยายระบบอุตสาหกรรมมีความจำเป็นอย่างที่สุด จึงเป็นการแบ่งเอาแรงงานการเกษตรไปใช้ทางอุตสาหกรรม เพราะการใช้แรงงานเฉพาะด้านการเกษตรอย่างเดียวไม่สามารถจะยกระดับการครองชีพขึ้นได้และถึงแม้ผลผลิตในค้าอาหารจะไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากร แต่การขยายระบบอุตสาหกรรมจะสามารถแก้ปัญหาได้ โดยที่สินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตได้ในแต่ละประเทศอาจแลกเปลี่ยนกับอาหารจากตลาดภายนอกได้⁴

จากสถิติการสำรวจขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization) ปรากฏว่าประชากรในโลกจำนวนถึง 500 ล้านคน มีอาหารไม่เพียงพอต่อการบริโภคขั้นต่ำ นอกจากนั้นจำนวนผู้ได้รับอาหารประเภทโปรตีนไม่เพียงพอจำนวน

⁴JETRO Monthly Bulletin Bangkok September 17, 1974 Product Funding Mission to Thailand.

ถึง 1,500 ล้านคน ซึ่งคาดว่าหากสถานการณ์เป็นเช่นนี้เรื่อย ๆ ไป จำนวนประชากร 4 ส่วนใน 5 ส่วนของโลกจะอยู่ในสภาพที่ขาดแคลนอาหาร ในกรณีที่แก้ปัญหาดังกล่าวนี้ ประเทศต่าง ๆ จะต้องผลิตอาหารให้อยู่ในสัดส่วนที่สูงกว่าจำนวนประชากร ประมาณว่าในปี ค.ศ. 1980 ประเทศที่พัฒนาแล้วจะต้องผลิตอาหารให้มีปริมาณสูงขึ้นกว่าปัจจุบันถึงร้อยละ 40 และเมื่อถึง ค.ศ. 2000 จะต้องผลิตให้ได้ถึงร้อยละ 120 จึงจะสรุปได้ว่าปัญหาที่โลกเผชิญอยู่นี้คือ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และสิ่งที่ทุกประเทศจะต้องแก้ไขคือ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านเกษตรกรรมให้สูงขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต หรือมิฉะนั้นจะต้องเพิ่มปริมาณการนำเข้าของอาหารที่จะบริโภคมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งย่อมก่อให้เกิดการเสียเงินตราต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

จากข้อพิจารณานี้ สำหรับประเทศไทยเมื่อนับย้อนหลังไปประมาณ พ.ศ. 2499 - 2500 จำนวนประชากรทั้งประเทศมีเพียง 21 ล้านคน เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันมีประชากรประมาณ 43 ล้านคน นับว่าปริมาณประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.5 โดยเฉลี่ย ถ้าประมาณการล่วงหน้า ใน พ.ศ. 2527 จะมีพลเมืองเพิ่มขึ้นเป็น 63 ล้านคน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตด้านการเกษตรในปัจจุบันแล้ว ประเทศไทยจะต้องเพิ่มปริมาณการผลิตขึ้นเป็นร้อยละ 25 ต่อปี⁵ จึงจะสามารถจัดปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนอาหารลงได้

ในการพัฒนาประเทศควรที่จะพัฒนาทั้งด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมควบคู่กันไป อย่างไรก็ตาม ประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นประเทศไทยของเราหรือประเทศอื่น ๆ ก็ตาม มักจะเป็นประเทศเกษตรกรรม แต่การเกษตรนั้นมีความล่าช้าทั้งด้านวิธีการและประสิทธิภาพในการผลิต ฉะนั้นในระยะเริ่มแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ควรจะเน้นหนักคือด้านเกษตรกรรม สำหรับประเทศไทยซึ่งมีสภาพดินฟ้าอากาศเหมาะสมกับการประกอบการเกษตรอย่างยิ่ง และเกษตรกรรมเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาเศรษฐกิจ

⁵"การเพิ่มประชากรของโลก" สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (พระนคร : กิจสยามการพิมพ์, 2516).

รายได้จากเกษตรกรรมเป็นรายได้หลักของประเทศ ประชากรเกือบร้อยละ 80 ใดยึดเป็นอาชีพหลักเมื่อเทียบกับรายได้ประชาชาติก็ยังเป็นรายได้ที่ส่งพอสมควร และมีแนวโน้มที่จะปรับปรุงเพิ่มขึ้นให้ได้อีก จากการพัฒนาการเกษตรจะเห็นว่าการเกษตรมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจอย่างยิ่งยวด เป็นแหล่งผลิตอาหารและวัตถุดิบและที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ แหล่งผลิตสินค้าเพื่อส่งออก

แต่เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ผลการผลิตทางการเกษตรของไทยส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพต่ำ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพและยังขึ้นอยู่กับปัจจัยธรรมชาติ ซึ่งแทบทั้งหมดอยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศและปริมาณน้ำฝน ถ้าปีใดฝนตกตามฤดูกาลมีน้ำบริบูรณ์ผลผลิตข้าวหรือพืชไร่อื่นของเกษตรกรจะไ้ผลดีปริมาณมาก ถ้าปีใดแห้งแล้ง เช่นเมื่อปี 2515 ต่อ 2516 ที่ผ่านมานี้ ข้าวและพืชไร่ไ้ได้รับความเสียหายปริมาณผลผลิตต่อไร่ลดลง ผลการส่งออกก็ลดลงทำให้รายได้ของประเทศลดลงด้วย นอกจากปัญหาธรรมชาติเป็นอุปสรรคในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรแล้ว ผลอันเกิดจากการเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยปีละประมาณร้อยละ 3.2 หรือประมาณ 1.1 ล้านคน เป็นสาเหตุให้เกิดความต้องการด้านบริโภคเพิ่มขึ้นมากทุกปี ปรากฏว่าเมื่อพลเมืองเพิ่มปริมาณประมาณปีละ 1.1 ล้านคน แสดงว่าประเทศไทยจะมีประชากรบริโภคอาหารหลัก เช่น ข้าวสารที่ไ้มาจากข้าวเปลือกถึง 200,000 ตัน และประเทศไทยจะต้องผลิตข้าวเปลือกเพิ่มขึ้นให้ไ้มากกว่าปีละ 200,000 ตันขึ้นไป⁶ จึงจะมีพอกินพอใช้ และจะมีเหลือส่งออกจำหน่ายในต่างประเทศไม่ต่ำกว่าจำนวนปัจจุบัน

2.2/ ปัญหาด้านการเกษตรกรรม

สภาพการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยสมควรที่จะไ้ได้รับการพัฒนาอย่างรีบด่วน โดยเฉพาะผลผลิตการเกษตรแล้วควรจะได้มีการปรับปรุงให้สูงขึ้นและการเพิ่มเนื้อที่เพาะปลูกย่อมขยายไม่ไ้มากนักเพราะมีเนื้อที่ที่เหมาะสมจำกัด จากการเปรียบเทียบอุปสรรคและปัญหา

⁶ฉันทนา เปลี่ยนประยูร "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร"

ระหว่างการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรไทยกับผลิตทางเกษตรกรรม จะเห็นได้ว่า ปริมาณพลเมืองเพิ่มขึ้นแต่ละปีมีอัตราสูง (ตามรายงานสำมะโนประชากรครั้งล่าสุด) เมื่อ พ.ศ. 2516 มีประชากรประมาณ 39,900,000 คน และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ย่อมจะทำให้เกิด ปัญหาเกี่ยวกับผลิต แต่ทั้งนี้รัฐบาลได้มองเห็นปัญหาคั่งกลาว จึงได้มีการเร่งรัดพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศพร้อมกับแก้ปัญหาคั่งกลาว

ตารางที่ 2

จำนวนประชากรตามสำมะโน แยกตามเพศและอัตราการเพิ่มของประชากร พ.ศ. 2454- 2513

วันเดือนปีที่ทำการ สำรวจ (1)	จำนวนประชากร			จำนวนประชากรที่เพิ่ม	อัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ย
	ชาย	หญิง	รวม		
1 เม.ย. 2454	4,122,168	4,144,240	8,266,408	-	-
1 เม.ย. 2462	4,599,667	4,607,688	9,207,355	940,947	13.6
15 ก.ค. 2472	5,795,065	5,711,142	11,506,207	2,298,852	21.9
23 ก.ค. 2480	7,313,584	7,150,521	14,464,105	2,957,898	29.6
23 พ.ค. 2490	8,722,105	8,720,534	17,442,689	2,978,584	18.9
25 เม.ย. 2503	13,154,149	13,103,767	16,257,916	8,815,227	32.2
1 เม.ย. 2513	17,002,000	17,150,000	34,152,000	7,894,084	26.8

ที่มา : สถิติสาธารณสุข ประจำปี 2514

ตารางที่ 3
การเพิ่มผลผลิตกานเกษตรกรรม
เฉพาะผลิตผลที่สำคัญ

ประเภท	1960	1966	1967	1976 เป้าหมาย	หน่วยพัน
1) กานเกษตรกรรม					
1.1 ข้าว	9508	13500	13369	14467	พันตัน
1.2 อ้อย	5382	3829	7000	8100	"
1.3 ข้าวโพค	544	1122	2100	3500	"
1.4 ข้าวฟ่าง	-	144	128	171	"
1.5 ถั่วลิสง	152	220	210	400	"
1.6 ถั่วปากอ้า	60	132	280	480	"
1.7 เมล็ดละหุง	43	42	44	55	"
1.8 ถั่วเหลือง	25	38	100	300	"
1.9 งา	19	20	26	48	"
1.10 ผักต่าง ๆ , อื่น	2631	3985	4701	5503	"
1.11 มะพร้าว	340	350	443	574	ลานผล
2) ปศุสัตว์					
2.1 วัว	502	590	674	820	พันตัว
2.2 ควาย	316	347	364	422	"
2.3 หมู	3585	4115	4711	5870	"
3) การประมง					
3.1 กุ้ง	10	32	60	112	พันตัน
3.2 ปลาทะเล	153	500	1030	1860	"
3.3 ปลาน้ำจืด	73	85	96	108	"

ที่มา : รายงานสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โครงการพัฒนาประเทศระยะที่ 3 หน้า 124.

หมายเหตุ : ตัวเลขผลผลิตการเกษตรผู้เขียนได้เลือกเฉพาะผลิตผลที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน

ตารางที่ 4

อัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ

(Average Growth Rates of Major Product)

(เปอร์เซ็นต์)

ประเภท	1961-1966	ประมาณ 1967-1971	เป้าหมาย 1972-1976
1) ดานเกษตรกรรม			
1.1 ข้าว	6.6	0.4	1.6
1.2 อ้อย	-3.4	13.4	3.0
1.3 ข้าวโพค	13.0	14.5	9.6
1.4 ข้าวฟ่าง	-	10.7	6.0
1.5 ถั่วปากอ้า	21.6	17.4	11.4
1.6 ถั่วลิสง	9.9	1.3	13.8
1.7 เมล็ดละหุ่ง	3.0	1.3	4.6
1.8 ถั่วเหลือง	14.4	22.8	24.8
1.9 งา	4.4	5.8	13.2
1.10 ผักต่าง ๆ	7.2	3.4	3.2
1.11 มะพร้าว	0.6	5.3	5.1
2) ปศุสัตว์			
2.1 วัว	2.9	2.6	4.0
2.2 ควาย	1.7	1.0	3.0
2.3 หมู	2.4	2.8	4.5
3) การประมง			
3.1 กุ้ง	22.1	14.9	13.1
3.2 ปลาทะเล	22.4	16.6	11.3
3.3 ปลาน้ำจืด	2.9	2.6	2.5

สำหรับปัญหาการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร รัฐบาลได้ผนวกแผนการนี้เข้าไว้กับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมอบหมายกิจกรรมให้กับองค์กรหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องของค่าเนินการ เช่น สภาสังคมสงเคราะห์, สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ในความอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, กรมประชาสงเคราะห์ ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ และองค์กร ตลอดจนสถาบันเหล่านี้ให้การช่วยเหลือแก่ประชากร เช่น แนะนำวิธีการคุมกำเนิด, บริการทำหมันให้กับผู้ที่ต้องการโดยมีค่าใช้จ่าย

2.3 การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม

ในด้านผลผลิตการเกษตร รัฐบาลก็ได้เพิกเฉย จึงได้หาช่องทางที่จะพัฒนาผลผลิตให้เพิ่มจำนวนตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งโครงการพัฒนาประเทศที่ได้กำหนดไว้ไว้ได้วางรูปของการพัฒนาการเกษตรและกิจการเป็นโครงการพัฒนาระยะยาว ทั้งนี้เพื่อจะยกระดับความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้น ซึ่งนับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เมื่อ พ.ศ. 2499 (การทำรัฐประหารโดยรัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้านอย่างรีบด่วน รวมทั้งกิจกรรมด้านเกษตรกรรมด้วย ซึ่งการร่วมมือด้านผลผลิตการเกษตร แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

2.3.1 รัฐบาลดำเนินงานโดยตรง (โครงการของรัฐบาล)

2.3.2 ได้รับความร่วมมือจากต่างประเทศ (โครงการระหว่างประเทศ)

2.3.1 รัฐบาลดำเนินงานโดยตรง ด้วยกำลังเงิน งบประมาณแผ่นดินส่วนใหญ่ได้ถูกใช้จ่ายเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร เช่น

2.3.1.1 สร้างเขื่อนกั้นน้ำและอ่างเก็บน้ำโดยจุดประสงค์

ก. เพื่อกักและเก็บน้ำไว้ใช้ในการกสิกรรมและเพาะปลูก

ข. เพื่อใช้เป็นทางคมนาคมตามถิ่นทุรกันดาร ซึ่งการคมนาคมทางบกยังไม่สามารถพัฒนาไปถึง

2.3.1.2 โครงการพัฒนาชุมชน เป็นโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จุด

ประสงค์เพื่อระดมกำลังการพัฒนาประเทศ โดยเจริญรอยตามประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย วิธีการเช่น การเคลื่อนย้ายประชากร

จากกลุ่มที่หนาแน่นไปสู่ชนบท เป็นการกระจายความเจริญจากตัวเมืองไปสู่ชนบท อาทิเช่น การสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และมหาวิทยาลัย เป็นต้น

- ก. ชักชวนให้ผู้มีรายได้น้อยเปลี่ยนอาชีพจากเดิมมาทำคานกสิกรรม เช่น โครงการนี้คมสร้างตนเอง
- ข. โครงการพัฒนาพืชไร่ เป็นโครงการนี้แนะนำให้ชาวไร่ชาวนาปลูกพืชผลอื่นนอกเหนือจากพืชประจำ โดยการส่งเสริมเฉพาะพืชที่ต้องการเพื่อเป็นประโยชน์แก่อุตสาหกรรม เช่น การปลูกถั่วเหลือง ละครู้ง ประการหนึ่ง และเพื่อผลที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวแล้วจะไถกลายเป็นปุ๋ยบำรุงที่ดินเพื่อการเกษตรชนิดอื่น ๆ ต่อไป
- ค. โครงการนี้สหกรณ์และการเกษตร เพื่อเป็นการแนะนำการค้าให้กับชาวไร่โดยการรวมตัวกันเพื่อการจำหน่ายพืชผลให้ไครราคา
- ง. โครงการพัฒนาผู้นำที่เช่นเดียวกัน เพื่อที่จะพัฒนาให้พื้นที่เพาะปลูกมีความอุดมสมบูรณ์ (Support factors for Land Development) โดยการสร้างเขื่อน, คลอง, คู เป็นต้น

2.3.1.3 โครงการช่วยเหลือในด้านเงินทุน รัฐบาลได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรขึ้น จุดประสงค์เพื่อจะนำเงินกู้ดังกล่าวมาช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาในด้านใหญ่เงินในระยะยาวเพื่อให้ชาวนามีโอกาสได้ปรับปรุงและวิวัฒนาการให้ดีขึ้น

2.3.2 ได้รับความร่วมมือจากต่างประเทศ ทั้งในด้านเงินทุน, ด้านการแนะนำวิทยาการด้านการเกษตรสมัยใหม่ ตลอดจนอุปกรณ์การเกษตร ซึ่งการช่วยเหลือเหล่านี้ได้รับความร่วมมือจากนานาประเทศที่มีวิวัฒนาการด้านการเกษตรอย่างก็แบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ รวม 3 กลุ่มคือ

- 2.3.2.1. สหรัฐอเมริกา เป็นมิตรประเทศที่ได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนาของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการเงินและด้านผู้เชี่ยวชาญ
 - 2.3.2.1.1 โครงการเงินกู้ระยะยาว
 - 2.3.2.1.2 โครงการให้เงินช่วยเหลือ
 - 2.3.2.1.3 ให้คำแนะนำโดยการส่งผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมดำเนินการ
 - 2.3.2.1.4 โครงการแลกเปลี่ยนโดยการฝึกฝนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้ความสามารถยิ่งขึ้น เช่น ยูซอม
- 2.3.2.2. องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ตามข้อตกลงว่าด้วยสนธิสัญญาร่วมมือระหว่างประเทศในด้านความมั่นคงของประเทศ, ในด้านการพัฒนาและร่วมมือ ฯลฯ ซึ่งตามข้อตกลงนี้ องค์การสหประชาชาติภายใต้แผนโคลัมโบ ประเทศสมาชิกและองค์การในเครือสหประชาชาติ เช่น FAO, ECAFE, UNESCO ก็ได้ให้ความร่วมมือ เช่น
 - 2.3.2.2.1 ประเทศญี่ปุ่น ได้ช่วยเหลือด้านการเงินผ่านโครงการโคลัมโบปีละ 50 ล้านบาท และยังได้ช่วยในกิจการรับซื้อสินค้าจากประเทศไทยอีกด้วย เพื่อช่วยลดดุลย์การค้าระหว่างประเทศ
 - 2.3.2.2.2 สหราชอาณาจักร ได้ช่วยรัฐบาลโดยส่งผู้เชี่ยวชาญเข้ามาแนะนำและทำงานประสานงานในด้านการจัดสรรเนื้อที่เพาะปลูก เช่น โครงการพัฒนาและสำรวจภาคใต้ ผู้เชี่ยวชาญก็ได้ทำการสำรวจแหล่งเพาะปลูก ตลอดจนโครงการพัฒนาภาคใต้
 - 2.3.2.2.3 แคนาดา ให้การช่วยเหลือในด้านการศึกษาและการเกษตรและป่าไม้ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.3.2.2.4 นิวซีแลนด์ การช่วยเหลือเป็นไปทางองเดียวกับประเทศอื่น รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับปศุสัตว์ที่ถูกต้อง แต่ไม่มากนัก

2.3.2.3 กลุ่มประเทศที่ 3 เป็นกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปขององค์การสหประชาชาติ ภายใต้แผนการพัฒนาระหว่างประเทศ (United Nation Development Plan) ซึ่งโครงการช่วยเหลือเป็นไปในทำนองเดียวกับแผนโคลัมโบ เช่น

2.3.2.3.1 ประเทศเยอรมัน ให้การช่วยเหลือในด้านการศึกษา เช่น ร่วมมือสร้างวิทยาลัยเทคนิคไทย-เยอรมัน การพัฒนาอาหารจากเชื้อรา (Protien food from algae) ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงการจราจร

2.3.2.3.2 เดนมาร์ก การช่วยเหลือก็เช่นเดียวกับประเทศอื่นซึ่งส่วนใหญ่ของการให้ความร่วมมือก็หนักไปทางการวางแผนครอบครัว และการลงทุนในประเทศไทยในด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

2.3.2.3.3 จากโครงการช่วยเหลือดังกล่าว รัฐบาลนานาประเทศในยุโรปมีความสนใจเช่นเดียวกัน ซึ่งบางประเทศก็ได้ให้ความช่วยเหลือแล้ว บางประเทศก็เป็นเพียงศึกษาความเป็นไปของการพัฒนาประเทศของไทยก่อน จึงแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ 2 กลุ่ม คือ

2.3.2.3.3.1 ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือเป็นบางโครงการแล้ว เช่น ประเทศอิสราเอล ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นด้านเกษตรกรรม เช่น โครงการหุบกระพง ซึ่งอาศัยวิชาการด้านการเกษตรมาช่วยปรับปรุงการเกษตรของไทยให้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น การปรับปรุงเนื้อที่เพาะปลูกที่แห้งแล้งให้เป็นแหล่งกสิกรรมที่อุดมสมบูรณ์

2.3.2.3.3.2 ประเทศที่กำลังศึกษาภาวะของการพัฒนาประเทศของไทยก่อนจะให้ความช่วยเหลือ เช่น ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย เนเธอร์แลนด์ และเบลเยียม เป็นต้น

โครงการด้านการเกษตรของรัฐบาลและความร่วมมือจากนานาประเทศเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลมีใ้หยุดยั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จะเห็นได้ว่า จำนวนผลผลิตทางการเกษตร ความเจริญทางอุตสาหกรรมตลอดจนวิทยาการด้านเทคนิคอื่น ๆ ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการพัฒนาอย่างมากโดยเฉพาะการพัฒนาด้านเกษตรกรรม ประเทศไทยมีวัตถุดิบเพียงพอต่อการบริโภคของจำนวนประชากรในปัจจุบัน⁷ (คู่อตราการเปรียบเทียบมาจากก่อนหน้าการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของไทย)

จากตารางที่ 2 ซึ่งเปรียบเทียบจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมากับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะเวลาใกล้เคียงกัน คือปี พ.ศ. 2504 อันเป็นระยะเริ่มโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระยะแรก⁸ ซึ่งเป็นโครงการดำเนินการพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไปไม่ได้แยกออกเป็นประเภทหรือความสำคัญของกิจกรรม แต่จำนวนผู้บริโภคภายในประเทศยังมีปริมาณอาหารอย่างเพียงพอ และเนื่องจากผลของโครงการประกอบด้วยปัญหา ระหว่างการพัฒนา ทำให้รัฐเห็นความสำคัญของเกษตรกรรมควรจะมีบทบาทมากขึ้น จึงได้ริเริ่มให้มีการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศอย่างกว้างขวางโดย แผนกแผนการพัฒนากิจกรรมการเกษตร เข้าไว้กับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระยะที่สอง คือระหว่างปี พ.ศ. 2510 ถึง 2519⁹

ซึ่งความสำคัญของโครงการนี้ได้แบ่งการดำเนินการออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ รวม 4 ส่วนด้วยกันคือ

1. การพัฒนาการเกษตรและกลีกรวมภาคกลาง
2. การพัฒนาการเกษตรและกลีกรวมภาคเหนือ
3. การพัฒนาการเกษตรและกลีกรวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. การพัฒนาการเกษตรและกลีกรวมภาคใต้

⁷ The Third National Economic and Social Development Plan. (1972-1976, AD.) Government of Thailand NEDB-office of Priminister PP.03-05

⁸โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2500 - 2509

⁹โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2510 - 2515

และการดำเนินการของแต่ละส่วนก็ให้เป็นไปตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เกษตรกรรมและภูมิศาสตร์ ซึ่งอัตราการเพิ่มหรือลดลงขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของธุรกิจอุตสาหกรรมของแต่ละภาคดังนี้

1) การพัฒนาการเกษตรและกิจการภาคกลาง เนื่องจากภาคกลางของประเทศไทยเป็นที่ราบลุ่ม มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านการชลประทาน ตลอดจนภูมิศาสตร์ของประเทศมีความเหมาะสมให้ด้านการเพาะปลูก และประชากรส่วนใหญ่ของภาคกลางมีอาชีพเพาะปลูกอยู่แล้ว การร่วมมือระหว่างเกษตรกรกับรัฐบาลจึงเป็นไปอย่างราบรื่น อีกทั้งหน่วยงานของรัฐบาลให้ความดูแลแนะนำวิธีการเกษตรแผนใหม่, การเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสม ตลอดจนการอุดหนุนด้านการเงินได้อย่างทั่วถึง จึงทำให้มีโอกาสเพิ่มปริมาณของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการได้อย่างมาก อนึ่ง โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่ตั้งอยู่ในภาคพื้นนี้ทำให้ภาคกลางเป็นภาคที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก เมื่อเทียบกับอัตราส่วนโดยทั่วไปแล้วภาคกลางมีผลิตภัณฑ์แตกต่างจากภาคอื่น ๆ โดยทั่วไป เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าผลรายได้ของภาคเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมอุตสาหกรรมถึงร้อยละ 24.7 จากการผลิตอาหารและเครื่องคั้น การกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม ฯลฯ นอกจากนี้เขตกรุงเทพระียมหนครยังเป็นศูนย์กลางการค้าของประเทศ¹⁰ อีก เมื่อเทียบสัดส่วนแล้ว จะเห็นว่าภาคกลางมีรายได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. สาขาอุตสาหกรรม มีรายได้ร้อยละ	24.7
2. เกษตรกรรมและทรัพยากร มีรายได้ร้อยละ	16.5
ก. กสิกรรม	9.4
ข. ทรัพยากร	7.1
3. ธุรกิจอื่น ๆ เช่นการธนาคาร	58.9

¹⁰พิจารณาจากผลิตภัณฑ์ภาคต่าง ๆ วารสารเศรษฐกิจและสังคม ของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม 2517 หน้า 17 - 40

2. การพัฒนาการเกษตรและกสิกรรมภาคเหนือ ในด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนใหญ่ ผลผลิตทางสาขาเกษตรกรรมและทรัพยากรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญ ซึ่งการพัฒนาการเกษตรนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา ภาคเหนือสามารถทำรายได้จากการเกษตร จากร้อยละ 22.7 ของรายได้ทั้งหมดของประเทศเป็นอัตราส่วนร้อยละ 49.6 ในปี พ.ศ. 2512 รายได้ส่วนใหญ่มาจากข้าว ข้าวโพค ถั่ว และปศุสัตว์ ไบยาสูบไม้สัก ฯลฯ และในระยะปี 2512 ผลิตภัณฑ์สาขาเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลงเหลือเพียงร้อยละ 45.2 อันเป็นผลจากการเกษตรกรรมสาขาป่าไม้ลดลง และคาดว่าในระยะต่อไปจะมีผลผลิตอย่างสม่ำเสมอในอัตราเดียวกัน

3. การพัฒนาการเกษตรกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผลการผลิตในระยะปี 2505 เช่นเดียวกัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการพิจารณาจากผลิตภัณฑ์ภาค ได้เป็นอัตราส่วนร้อยละ 15.3 ของผลิตภัณฑ์ทั้งประเทศ เฉพาะผลผลิตจากสาขาเกษตรกรรมเป็นรายได้หลักของภาคเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.5 ในพ.ศ. 2512 ในปี 2515 รายได้ของภาคมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากผลผลิตเสียหายเนื่องจากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แต่ก็ได้มีความพยายามที่จะเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะแล้วภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเพิ่มขึ้นจากปี 2512 ถึงร้อยละ 17.1 ในสาขากสิกรรมมากกว่าสาขาอื่น ๆ สำหรับปศุสัตว์มีอัตราการผลิตถึงร้อยละ 31.9 ของการผลิตทั้งประเทศ¹¹

4. การพัฒนาเกษตรกรรมภาคใต้ มีอัตราการขยายตัวมากกว่าภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ส่วนใหญ่เป็นสาขาอุตสาหกรรม สำหรับสาขาเกษตรกรรมของภาคมีอัตราร้อยละ 48.5 เป็นกสิกรรมร้อยละ 26.5 ซึ่งประกอบด้วยผลผลิตข้าวร้อยละ 14.1 และการประมงร้อยละ 12.4

จะเห็นได้ว่าผลผลิตการเกษตรของประเทศนับตั้งแต่ปี 2505 เป็นต้นมาเมื่อรวมเข้าด้วยกันทั้ง 4 ภาคแล้ว มีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับรายได้ภาคประจำปี 2516

¹¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 17 - 40

ตารางที่ 5

ผลิตภัณฑ์รายภาคประจำปี 2516 (ราคาปี 2505)

หน่วย ล้านบาท

สาขาการผลิต	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
การเกษตรกรรม	12979	9204	9888	8065	40136
อุตสาหกรรม	7771	6978	7726	4868	27343
ปศุสัตว์	1263	1073	1308	461	4105
การประมง	2940	284	294	2287	5805
ป่าไม้	1005	869	560	449	2883

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน-ธนาคารแห่งประเทศไทย - เดือนสิงหาคม 17 ปีที่ 14 ฉบับที่ 8

ตารางที่ 6

ผลิตภัณฑ์รายภาคประจำปี 2516 (ราคาปี 2516)

หน่วย ล้านบาท

สาขาการผลิต	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
การเกษตรกรรม	19336	13239	14646	10189	57410
อุตสาหกรรม	12917	10351	11722	6491	41481
ปศุสัตว์	1760	1387	1704	661	5512
การประมง	3441	375	515	2537	6868
ป่าไม้	1218	1126	705	500	3549

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน-ธนาคารแห่งประเทศไทย - เดือนสิงหาคม 17 ปีที่ 14 ฉบับที่ 8

เมื่อพิจารณาถึงวิวัฒนาการทางด้านเกษตรกรรมจะเห็นได้ว่าผลผลิตทางการเกษตรกรรมของไทยเรายังอุดมสมบูรณ์เพียงพอ และถ้าโครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนตลอดไปแล้ว ปัญหาการขาดแคลนอาหารก็จะมี เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรต่อปีมีจำนวนมาก และเหลือจากการส่งออกจำหน่ายในต่างประเทศในรูปของสินค้าขั้นปฐมแล้ว ประกอบกับการพัฒนาประเทศของไทยเรา ยังมุ่งปรับปรุงด้านอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลต่อผลิตผลทางด้านเกษตรอีกด้วย ดังที่มีปรากฏอยู่ในโครงการระยะที่สามของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2516 - 2519

จากข้อเปรียบเทียบดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรที่เพิ่มจะไม่ถูกกระทบกระเทือนจากการขาดแคลนอาหาร เพราะรัฐบาลพัฒนาด้านอาหารประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรมอยู่แล้ว ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรจะมากเกินความต้องการที่จะบริโภคภายในประเทศ จึงมีส่วนเกิน (Surplus) ที่จะต้องหาทางเก็บรักษาหรือเพื่อเป็นสินค้าออกสู่ตลาด รัฐบาลมองเห็นช่องทางที่จะสงวนทรัพยากรเหล่านี้จึงมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน โดยชักชวนพ่อค้าภายในและต่างประเทศเข้ามาลงทุน ซึ่งมีผลดังนี้ คือ

1. สามารถดำเนินการสนับสนุนโครงการพัฒนาเศรษฐกิจให้ได้ผลอย่างแท้จริง
2. สามารถหารายได้ให้กับประเทศอย่างมาก
3. สามารถช่วยให้ประชากรมีงานทำอย่างกว้างขวาง
4. สามารถช่วยให้ชาวไร่, ชาวนา จำหน่ายผลผลิตของตนได้มากขึ้น

อันเป็นนโยบายทางหนึ่งเพื่อยกระดับการครองชีพของจำนวนประชากรกว่า 80% ของประเทศ จากเหตุผลในข้อ 1 ประกอบกับสถานะผลผลิตที่มีจำนวนมาก ทำให้มีผู้ลงทุนเปิดโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมารายในทิวเขาของเกษตรกรรม ทั้งนี้ผู้ลงทุนมองเห็นปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่สามารถหารายได้ให้กับผู้ลงทุนอย่างงาม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง ซึ่งโรงงานที่ตั้งขึ้นเหล่านี้สามารถรับผลผลิตจากการเกษตรได้เป็นจำนวนมาก ๆ

ความเป็นมาของอุตสาหกรรมอาหารกระป๋องในประเทศไทย

สำหรับอาหารกระป๋องในประเทศไทยไม่ปรากฏว่ามีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานว่ามีเมื่อสมัยใด เมื่อย้อนหลังไปสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หรือก่อนหน้านั้นแล้วปรากฏว่าสินค้าประเภทเครื่องกระป๋องก็มีจำหน่ายมาแล้ว ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จากต่างประเทศที่ส่งเข้ามาจำหน่ายในรูปของท็อฟฟี่ ชอคโกแลต หรืออาหารคาว เช่น แสมหอกกระชายไซ เป็นต้น เพื่อพิจารณาคานอุตสาหกรรมแล้วเฉพาะในประเทศไทยสมัยนั้น กิจการก็เป็นเพียงแต่ภายในครัวเรือนซึ่งหมายถึงการเก็บรักษาอาหารไว้ใช้ยามขาดแคลน โดยการดอง, หมัก หรือตากแห้ง เช่น การดองผักของคนจีน การทำเต้าเจี้ยว ซ๊อว การดองขิง และแช่อิ่มผลไม้ต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ตามฤดูกาล จำนวนการผลิตก็ไม่มากพอที่จะจำหน่าย แต่เมื่อวิวัฒนาการความเจริญของชาวตะวันตก เข้ามามีบทบาทในประเทศไทยมากขึ้น เทคนิคและวิธีการจึงถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์และวิวัฒนาการเรื่อยมาเป็นลำดับ โดยเฉพาะด้านอาหารมีการวิจัยและพัฒนาเพราะรัฐบาลเล็งเห็นประโยชน์และคุณค่าของการเก็บรักษาอาหารเหล่านี้ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากโดยเฉพาะกิจการคานการทหาร

จากข้อคิดคานการทหาร เนื่องจากหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของประเทศในยามสงคราม โดยการสำรวจจากการวิวัฒนาการความเจริญของกิจการทหารนับตั้งแต่สมัยโบราณ เมื่อมีการเคลื่อนกำลังทหาร เนื่องจากสงครามก็ดี หรือการซ้อมรบเพื่อความพร้อมเพรียงก็ดี การส่งกำลังบำรุงซึ่งหมายถึงการเลี้ยงดูทหาร ย่อมเกิดความยุ่งยาก เสียเวลา ในการเตรียมอาหารและจะต้องใช้กำลังคนจำนวนมาก¹² และเมื่อเวลาเคลื่อนย้ายสัมภาระต่าง ๆ รวมทั้งเสบียงย้อมมีจำนวนมาก เฉพาะตัวบุคคลก็สามารถนำไปได้จำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อระยะเวลาปฏิบัติราชการ และสิ่งทีทหารสามารถจะนำติดตัวไปได้ เช่น ข้าวตาก และเนื้อแห้ง ถ้าหากมีการรบพุ่งแล้ว ทหารจะบริโภคอาหารลำบาก เนื่องจากการเตรียมอาหารจะทำให้ฝ่ายตรงข้ามสามารถรู้เหตุการณ์และที่ตั้งของหน่วยทหารได้ ถ้าเป็นหน่วยใหญ่ซึ่งมีกำลังพล

¹²พล.ร.อ. หลวงชลธารพฤติไกร, หลักการดำเนินงานองค์การผลิตอาหารสำเร็จรูป
(พระนคร . โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, หน้า 1 - 12)

มาก เสมียงอาหารก็จำเป็นที่จะต้องเคลื่อนย้ายตามไป แต่คุณภาพการเก็บรักษาย่อมต้องอาศัย
ธรรมชาติเป็นเครื่องสนับสนุน เช่น ตอนวัวไปเป็นฝูง

วิวัฒนาการของอาหารทหารได้เจริญตามความเจริญของประเทศ ได้มีการปรับปรุง
เรื่อยมา และได้เริ่มทดลองการถนอมอาหารโดยกรมพลธิการทหารบก แต่ผลที่ได้จากการ
ทดลองยังไม่รัดกุมพอ อายุการถนอมอาหารสั้น ไม่อาจเก็บรักษาไว้ได้นาน แต่ก็มีโคหุคยุงการ
ทดลอง จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้อุบัติขึ้น อาหารกระป๋องเริ่มมีบทบาทสำคัญ เนื่อง
จากประเทศไทยไม่อยู่ในภาวะที่ทำการผลิตอาหารสดได้อย่างคล่องตัว เช่น ยามสงบ อาหาร
กระป๋องจึงมีคุณค่าให้เห็นได้อย่างชัดเจน หลังจากเหตุการณ์ร้ายแรงได้ผ่านพ้นแล้ว การทหาร
ของประเทศได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จากผลของเหตุการณ์ที่แล้วมา กระทรวงกลาโหมจึง
ได้ตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นอย่างดี แต่ยังไม่อาจจะจัดทำได้ เพราะมีอุปสรรคอยู่หลายอย่าง จึง
ได้รื้อต่อมา จนถึง พ.ศ. 2497 จึงได้ตกลงให้จัดตั้งองค์การคือ ชื่อว่าองค์การผลิตอาหาร
สำเร็จรูป และได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาใช้บังคับเป็นองค์การผลิตอาหารสำเร็จรูป¹³
เมื่อ พ.ศ. 2498 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อทำเนิกรกิจการเกี่ยวกับการผลิตอาหารสำเร็จรูปให้มีเพียงพอตามความ
จำเป็นแก่การบริโภคน
2. เพื่อสะดวกต่อการขนย้ายในเวลาทางราชการต้องการ
3. เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนที่จะได้อาหารบริสุทธิ์บริโภคนโดยทั่วถึง
4. เพื่อช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นกันดารซึ่งขาดแคลนอาหารสด
5. เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจที่ไม่ต้องสั่งซื้ออาหารสำเร็จรูปจากต่างประเทศ
6. เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น ซึ่งการดำเนินงาน
ในส่วนของการทหารได้กระทำติดต่อกันจนถึงทุกวันนี้

ในส่วนของเอกชนก็มีวิวัฒนาการคล้ายคลึงกับของรัฐบาล แต่หนักไปในทางการค้า เนื่องจากเอกชนเงินทุนส่วนใหญ่ได้มาจากการกู้ยืมธนาคารระยะยาว และการดำเนินงานจำเป็นต้องรีบเร่ง เพื่อให้ได้ผลกำไรพอที่จะคุ้มต้นทุน ในปัจจุบันปรากฏว่ามีบริษัทอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมากมาย ทั้งบางบริษัทก็ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล นับจากพ.ศ. 2501 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีโรงงานผลิตอาหารกระป๋องกว่า 30 แห่ง โรงงานที่สำคัญ ๆ แบ่งออกเป็น 2 พวก ได้แก่ ส่วนของรัฐบาล และส่วนของเอกชน แยกออกเป็นขนาดและปริมาณการผลิตดังต่อไปนี้

1) ส่วนราชการ

ชื่ออุตสาหกรรม	จำนวนเงินทุน ล้านบาท	ประเภท	ปริมาณการผลิต ต่อปี (ตัน)	ประเภทผลิตภัณฑ์ เนื้อสัตว์, ผลไม้
1. องค์การผลิตอาหารสำเร็จรูป	200	รัฐวิสาหกิจ	อาหารสด 80 ตัน/วัน ผัก, ผลไม้ 17 400/ปี	เนื้อสัตว์สด, เนื้อกึ่งสำเร็จรูป, ผลไม้
2. สถาบันวิจัยและพัฒนาอาหารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	จากการช่วยของ สหรัฐอเมริกาและ งบประมาณประจำ ปี	สถาบัน	วิจัยและทดลอง	อาหารโปรตีนจากถั่ว อาหารสำเร็จรูป เด็กอ่อนและอื่น ๆ
3. สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อ กิจการทหาร	งบประมาณกระทรวงกลาโหม	สถาบัน	วิจัยและทดลอง	ทดลองเพื่อความ สะดวกสบายของการ ส่งกำลังบำรุงเสบียง อาหาร
4. โรงงานส่งกำลังบำรุง พลอากาศทัพบก	งบประมาณ	ส่วนราชการ กองทัพบก	เป็นไปตามความ ต้องการ	เสบียงอาหาร (เนื้อกระป๋อง)

2) ส่วนของเอกชน

บริษัทที่ได้รับบัตรส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน มีดังนี้

ชื่ออุตสาหกรรม	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	ประเภท	ปริมาณการผลิต ต่อปี (ตัน)	ประเภทผลิตภัณฑ์ เนื้อสัตว์, ผลไม้
1. บริษัทอุตสาหกรรมสับประรด กระป๋องไทย จำกัด	50	EXIM*	250,000 ตัน ต่อปี	สับประรด, ข้าวโพด อ่อน, อาหารสัตว์
2. บริษัทผลไม้กระป๋องไทย จำกัด	10-50	EXIM	60,000 ตัน ต่อปี	สับประรด, ข้าวโพด อ่อน
3. บริษัทอาหารสากล จำกัด	10-50	EXIM	10,000 ตัน 750 ตัน 3,000 ตัน	สับประรด หน่อไม้ฝรั่ง, หน่อไม้ไทย ข้าวโพดอ่อน, เห็ด, มะม่วง, มะละกอ, แห้ว
4. บริษัทโทรปีคอลฟรุทแอนด์ เวทเจทเทเบิล จำกัด	10-50	EXIM	60,000 ตัน	สับประรด, หน่อไม้ฝรั่ง น้ำมะเขือเทศ
5. บริษัทอาหารสยาม จำกัด	50 ล้านขึ้นไป	EXIM	54,000 ตัน	-
6. บริษัทโกลไทยแลนด์ จำกัด	50 ล้านขึ้นไป	EXIM	50,000 ตัน	สับประรด
7. บริษัทอุตสาหกรรมภูเขาไฟ ไทย จำกัด	20 ล้าน	EXIM	4,000 ตัน	สับประรดกระป๋อง
8. บริษัทอุตสาหกรรมอาหาร เชียงใหม่ จำกัด	50 ล้าน	EXIM	1,000 ตัน	ผลไม้ ลำไย ลิ้นจี่

ที่มา : อุตสาหกรรมผลิตอาหารกระป๋อง

* EXIM = Export and Import

3) โรงงานผลิตอาหารกระป๋องรายย่อย

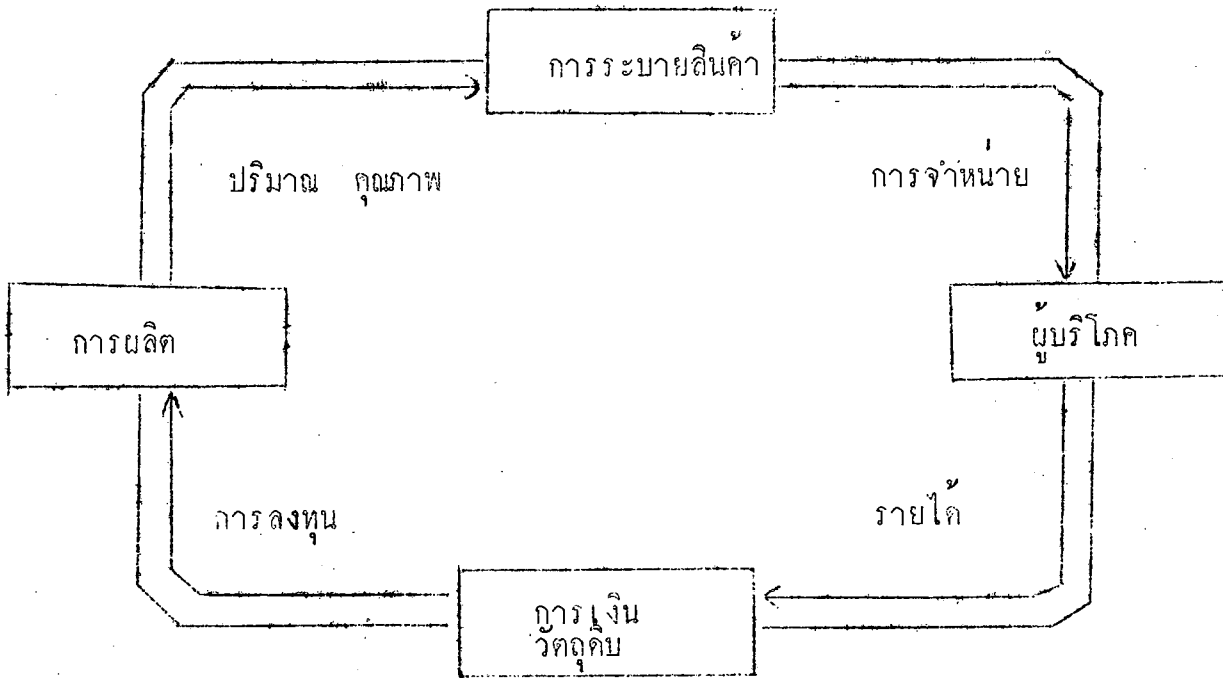
ชื่อบริษัท	เงินทุน	ประเภท	กำลังผลิต/ปี	ชนิด
1. บริษัทสันติภาพ	500000-10ล้าน	Ex; Local	น้อยกว่า10000/ปี	ผักกอก, ผลไม้, อาหารเนื้อสัตว์
2. มาลีกรุงเทพจำกัด	500000 -2ล้าน	EXIM	10000/ปี	ผักกอก, ผลไม้, อาหารเนื้อสัตว์
3. พันท้ายนรสิงห์	500000-1 ล้าน	Local	Unrecord	ของแห้ง, เครื่องดื่ม
4. บริษัทแสนคาร์ด	Unrecord	Local	"	อาหารเนื้อสัตว์

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารกระป๋อง

จะเห็นได้ว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับโรงงานแต่ละแห่งมีผลการผลิตออกจำหน่ายมาก ซึ่งสินค้าที่ผลิตออกมาโดยโรงงานต่าง ๆ มีกรรมวิธีคล้ายคลึงกันจะคิดเพียงไปบ้างก็มีเพียงเล็กน้อย ตามความเป็นจริงแล้ว การผลิตสินค้าอะไรก็ตามส่วนใหญ่อยู่ที่นโยบายของผู้ลงทุน ประกอบกับวัตถุดิบที่หาได้มีจำนวนมากหรือน้อย, มีการปรับปรุงหรือขยายกิจการให้กว้างขวางขึ้นหรือไม่

ในระยะเริ่มแรกผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการค้าเงินการ จำเป็นต้องคำนึงถึงการลงทุนต่อสินค้าที่จะผลิตขึ้นมา หากโรงงานทุก ๆ โรงมีการผลิตสินค้าประเภทเดียวกันและมีราคาต้นทุนใกล้เคียงกัน ปริมาณสินค้าที่มีมากย่อมจะต้องการแหล่งการจำหน่ายที่ดี ทั้งนี้เพื่อโรงงานอุตสาหกรรมจะสามารถดำเนินการได้อย่างสม่ำเสมอ ฉะนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการจำหน่ายสินค้าจะต้องมีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้สายงานต่าง ๆ สามารถดำเนินงานสอดคล้องกันได้อย่างเหมาะสม(คู่มือภูมิประกอบ)

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง

จะเห็นได้ว่าหน่วยงานทุกหน่วยจำเป็นที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน หากขาดตัวจักรเหล่านี้ตัวหนึ่งตัวใดก็ตาม จะทำให้กิจการอุตสาหกรรมทั้งหมดต้องหยุดชะงัก

ความหวังของผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรมอาหารกระป๋องขึ้นอยู่กับผู้บริโภคและผู้ดำเนินงานท่าแหล่งการจำหน่าย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง

ตลาดอาหารกระป๋องในประเทศไทย

อาหารกระป๋องหรืออาหารสำเร็จรูปหมายถึงการนำวัตถุดิบที่ได้จากผลผลิตการเกษตรกรรมมาปรับปรุงตามกรรมวิธีการผลิตสมัยใหม่ โดยใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบเพื่อให้ได้ปริมาณมากโดยใช้เวลาน้อยจำกัด และนำมาบรรจุในภาชนะที่ปิดสนิทปราศจากเชื้อโรคและอากาศ

ตลาดอาหารกระป๋องในประเทศไทยยังไม่เป็นที่นิยมกว้างขวาง สาเหตุหนึ่งคือ ผู้บริโภคนิยมอาหารต่างประเทศที่ส่งเข้ามาจำหน่าย ความไม่นิยมอาหารกระป๋องที่ผลิตในประเทศเนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ซึ่งผลิตขึ้นภายในประเทศมีลักษณะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม (แบบ National Taste) เช่น มีรสเข้มช่นกว่าอาหารต่างประเทศ
2. ราคาต้นทุนสินค้าไม่แน่นอน เนื่องจากราคาวัตถุดิบภายในประเทศมีราคาไม่คงที่
3. ส่วนประกอบอันสำคัญใดแกภาชนะ โรงงานต้องตัดสินใจว่าจะผลิตเองหรือซื้อสำเร็จรูป ซึ่งไม่สามารถประกอบได้เอง เช่น สังกะสีแผ่น
4. จำนวนอาหารสดยังมีเพียงพอต่อความต้องการ (Daily Product)
5. จำนวนผู้บริโภคอาหารกระป๋องไม่แน่นอน
6. ผู้บริโภคบางกลุ่มยังให้ความนิยมต่อผลิตภัณฑ์ต่างประเทศ
7. ลักษณะของสังคมไทยยังไม่อยู่ในทัศนวิสัยที่จะต้องหันมาใช้ผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋อง
8. สภาพของสินค้าไทยอยู่ในลักษณะถูกประกบ (sandwich) กล่าวคือต้องทำการแข่งขันกับสินค้าภายในประเทศและสินค้าที่มาจากต่างประเทศควบคู่กันไป
9. ผู้บริโภคมักไม่เชื่อมั่นในคุณภาพของอาหารกระป๋องที่ผลิตในประเทศ
10. ในความคิดของผู้บริโภคคิดว่าอาหารสดยังถูกกว่า

จากข้อพิจารณาดังกล่าวทำให้เห็นว่าตลาดอาหารกระป๋องสำหรับประเทศไทยจำเป็นต้องใช้ความสามารถของผู้บริหารที่จะดำเนินการจำหน่าย ต้องใช้ความสามารถและความคิดอ่านที่รัดกุม ทั้งนี้เพื่อช่วยให้กิจกรรมซึ่งต้องรับผิดชอบได้มีโอกาสมีส่วนในตลาดให้มากที่สุด ทั้งนี้พอสรุปได้ว่า สภาพตลาดของอาหารกระป๋องในประเทศไทยยังไม่กว้างขวาง เนื่องจากแหล่งการค้าที่สำคัญสำหรับอาหารกระป๋องมีจำนวนจำกัด เช่น กรุงเทพมหานคร และหัวเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งมีความเจริญใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกัน ส่วนพื้นที่ที่ยังขาดความเจริญผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋องจึงไม่สามารถแทรกตัวลงได้ เนื่องจากตลาดมีขอบเขตจำกัด¹³

¹³ บทวิเคราะห์ตลาดอาหารกระป๋อง Canned Food News, Metal Box Corp. Marketing Research Division Monthly Bulletin Vol. No. 9 September 1971

การตลาดจึงจำเป็นต้องใช้ผู้มีไหวพริบเฉพาะการดำเนินงานในส่วนกรุงเทพมหานคร
เท่านั้น เพราะ

1. บริษัทผู้ผลิตอาหารกระป๋องส่วนใหญ่มีสำนักงานบริหารและคลังสินค้าอยู่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น
2. เป็นแหล่งการค้าที่ทำกำไรให้อย่างมาก
3. อำนาจการซื้ออยู่กับประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ
4. การค้าเพื่อส่งออกตลอดจนหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องมีเฉพาะในส่วนกลาง
5. ราคาวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตส่วนใหญ่เป็นราคาตลาดกลาง ราคาท้องถิ่นจึงไม่มีอำนาจในการต่อรอง

จากข้อควรพิจารณาทั้ง 5 ข้อนี้ แสดงให้เห็นว่ากรุงเทพมหานครเป็นแหล่งการค้า
แห่งเดียวที่มีอำนาจในการซื้อขายอาหารกระป๋องมาก และผู้ที่ค้าผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋องส่วน
ใหญ่ แบ่งออกได้ 3 กลุ่ม คือ

1. ร้านค้าปลีก (Small Retailer)
2. ห้างสรรพสินค้า (Department Store)
3. ตัวแทนจำหน่าย (Sale Agent)

ซึ่งทั้งสามกลุ่มนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่บริหารการตลาดของผู้ผลิตต้องให้ความสนใจ
สนใจและมีการพิจารณาการดำเนินงานอย่างรัดกุมและรอบคอบ